

Källaren blir som ny igen

På ett par förlängda arbetshelger kan du förvandla ett slitet, mörkt och förfallet källarrum till ett ljust och trevligt rum.

Även om den gamla konstruktionen tar emot lite uppstigande fukt, kommer väggarna att hålla sig snygga och fräscha.

Det är hårt och ansträngande, men det har sin charm. Här ska du använda gammaldags redskap och dina händer, och du kan inte ta en genväg genom att använda moderna batteridrivna maskiner.

När putsen släpper från de gamla källarväggarna, brukar vi sopa rent, släcka ljuset, stänga dörren och hoppas att det går över.

Men det gör det inte. Det finns alltid en orsak till att putsen släpper. Om du inte hittar den och gör något åt den, kommer putsen även i fortsättningen att släppa och ramla ner från väggarna.

Även om det kan verka hopplöst besvärligt att hitta orsaken, så är det viktigt att du gör det. Annars är det ingen mening med att laga skadorna med ny puts och färg, för den kommer också att släppa – eller förvärra skadan. Det hade varit bättre att bara släcka ljuset ...

Men det går att renovera en sliten och förfallen källare så att den ser fräsch och inbjudande ut. Så inbjudande att du utan att tveka åter sätter ner saker till förvaring i källaren. Vi törs lova dig att både

väggar och tak kommer att hålla sig snygga och fräscha i många år efter renoveringen.

En grundlig genomgång

För att en renovering ska hålla länge, är det viktigt att du gör upp en plan.

- **Eliminera yttre orsaker.** Vi la redan förra året ny dränering runt villan och såg då till att grunden ventileras. Eftersom vi inte grävde upp under plattan, vet vi att det finns en liten risk för uppstigande markfukt.

- **Eliminera inre orsaker.** Ångtät färg på väggarna, cementrika putsreparationer och lagningar med plastspackel tas bort.

- **Ta bort lös puts, kalk och färg.**

- **Putsa om** med ett lagom starkt och diffusionsöppet putsbruk.

- **Måla väggarna** med en diffusionsöppen färg eller stryk dem med kalk.

Gör Det Själv

SVÄRIGHETSGRAD:

Det krävs en viss erfarenhet för att putsa, men det får du i takt med att du arbetar.

TIDSÅTGÅNG:

8–10 dagar med torktider.

PRISBILD:

Totalt cirka 1500 kr. Putsbruk är relativt billigt (200–300 kr) men silikatfärg är dyr (500 kr per burk + grundning).

När du är klar med arbetet, är källaren mycket finare och fräschare. Men det är fortfarande en gammal källare, och det måste du ta hänsyn till. Det kan ju t.ex. fortfarande finnas risk för uppstigande markfukt.

Viktiga regler i källaren

För att senare slippa problem är det en del saker du ska tänka på:

- Källaren ska alltid vara uppvärmd.
- Sörj för att alla utrymmen i källaren är ventilerade och att den kalla luften på sommaren kan vädras bort.
- Isolera gärna ytterväggarna, men du får under inga omständigheter sätta upp ångspärr.
- Undvik att lägga heltäckande matta (eller andra mattor) på golvet om det finns risk för markfukt. Klinker är en bra golvbeläggning i källare.

Starkt underlag

Innan du sätter igång ska du undersöka hur väggarna är konstruerade. Därefter ska de skrapas rena ner till starkt underlag – och sedan gör du dem snygga.

Många gamla källarväggar har varit kalkade eller limfärgsmålade. Om de fortfarande är kalkade och kalken sitter fast, finns det ingen anledning att skrapa bort den. Oavsett om du kalkar på nytt eller målar med silikatfärg kan kalken sitta kvar.

Om väggarna har målats med en färg som inte släpper ut fukt, så ska all färg bort. Om de däremot målats med vanlig väggfärg som är diffusionsöppen, kan färgen sitta kvar. All lös puts ska där- emot hackas bort.

2 Lös kalk och färg skrapas bort med en bred spackel. Om det mesta av färgen eller kalken sitter kvar så låt den sitta. Koncentrera dig hellre på områden där kalk, puts eller färg är lös.

4 Ibland kan kalk tvättas bort med vatten och kalkborste. Men det tar lång tid. Om du efteråt har tänkt måla med silikatfärg eller målarkalk, kan du i stället låta kalken sitta kvar.

1 Knacka försiktigt på väggen med skaftet på hammaren – då hör du tydligt på det ihåliga ljudet var putsen är lös. Markera alla lösa områden. Dra handen längs väggen. Smetar färgen ingår kalk, men den kan bindas med kalkvatten.

Stålb borsten är bra på mindre områden, där du inte kommer åt med maskiner.

3 En bormaskin med stålbörste får bort färg som är för tät. Tänk på att det dammar enormt! Skydda dig med skyddsglasögon och ansiktsmask. Är det tal om stora ytor kan du slipa med slippapper korn 24 (gärna med maskin).

5 Knacka bort all lös puts och arbeta utåt mot sidorna. När du kommer till fast puts slutar du. I gamla källare är det vanligt att putsen släppt nertill, där den har sugit fukt. Där ska du vara noga med att få bort allt. Tegelstenarna ska vara nakna.

Väggen putsas

När du har knackat bot lös puts och kommit in till tegelstenarna, kan du putsa.

De flesta gamla källarväggar är vad man kallar rustika, alltså lite ojämna och med grov yta. Det kan även den nya väggen vara, och om du inte vill putsa om samtliga väggar, så är det väl bäst att de väggar du putsar ser ut som de gamla.

Om det bara är kalk och puts som lossnat, räcker det med en putsning.

Om du använder ett hårt bruk med mycket cement, släpper det efter ett tag. Det bästa är därför att välja ett färdigt putsbruk med endast lite eller ingen cement. Blanda inte mer bruk än vad som går åt på en timme eller två.

MATERIAL

Det är frestande att spackla småskador med spackelmassa, men det är ingen bra lösning. Spackelmassan är ofta för tät och därför kan även ett tunt skikt släppa från en fuktig vägg. Stora ytor bör aldrig spacklas!

TIPS

Djupa hål i putsen fylls med bitar av tegelstenar och puts. Det blir starkare än att bara fylla med putsbruk. Är det stora hål, bör du använda murbruk i stället för putsbruk. Fukta både hålet och de tegelstensbitar du använder till lagningen.

1 Fukta området på väggen med vatten. Den gamla väggen eller putsen kommer annars att suga åt sig all fukt i bruket och det resulterar i att bruket inte binder utan i stället släpper. Väggen ska vara fuktig, men den ska inte vara sjöblöt.

2 Lägga en portion puts längs ena sidan på en stålbräda. Du kan blanda bruket med murslev, men det är enklare och effektivare att blanda med omrörare. Blanda mindre portioner i sänder och i 8–10 minuter per portion.

3 Fördela putsbruket över hela området med långa, fasta rörelser. Var noga med att dra ut bruket över alla ev. kanter. Lägga hellre på för mycket än för lite.
TIPS: Lägga en bit masonit el. dyl. på golvet, så kan du samla upp det bruk du spiller.

4 Bruket slätas till med stora cirkelrörelser, men först när det har satt sig lite. Du skapar en hård och fast yta om du använder en fuktig putsbräda. Prova dig fram, så märker du hur hårt, vått och snabbt du kan arbeta med bruket.

Blanda små portioner bruk

Köp färdigblandat bruk som bara ska tillsättas vatten, och blanda endast små portioner i sänder.

Till ett arbete som detta kan du behöva ett par olika bruk, och det enklaste och säkraste är att köpa dem färdigblandade. Torrbruket ska röras ut med vatten till lagom konsistens, och det gör du med omrörare i bormaskinen. Och du blandar endast små portioner i sänder. Det mesta av putsningen klaras med tunnputsbruk som inte innehåller cement, exempelvis KKh 40/60/550 eller ev. KC 50/50/650 (som innehåller cement). Till grundning innan putsning kan du använda KC 10/90/350.

När bruket har rätt konsistens kan det formas som en limpa.

Kalkbruk ska blandas cirka 10 minuter med omrörare. Om bruket är för torrt tillsätts lite vatten i form av stänk från kalkborsten.

Större reparationer

De större och djupare hålen måste fyllas i två omgångar eller flera. Första gången lägger du på en grundning, som ska sörja för ordentlig vidhäftning för grovputsning och putsbruk, som båda är tyngre. Fyll även igen smala sprickor med grundningen.

Till grundning kan du välja mellan två bruk. Ett som innehåller cement (KC 10/90/350) och ett kalkhydratbruk (Kh 100/450). Grundbruket ska vara ganska tunt och kastas på väggen med snärtig handled. Det går också bra att pensla på det med kalkborste. Innan grundning ska väggen ha fuktats ordentligt. Grundbruket ska torka över natten innan du kan fortsätta med fastare bruk.

1 Underlaget fuktas ordentligt. Väggen ska vara rejält fuktig men inte så fuktig att det rinner vatten. Var noga med att komma åt överallt.

TIPS: Låt kalkborsten stå i en spann vatten, så kan du hela tiden fukta eller späda ut bruk.

2 Det tunna grundputsbruket kastas på väggen i små portioner med snärtiga handledsrörelser. Det låter lätt men är lite svårt. Du kan i stället fördela bruket med kalkborsten.

3 Grundbruket ska få lov att härda några timmar, och fuktas sedan med vatten innan du kan putsa vidare med nästa bruk. Även om grundbruket inte suger så mycket som väggen, så är det viktigt att fukta för att putsen inte ska släppa.

4 Fyll först igen längs alla kanter med putsbruket så att du får jämnare övergångar mellan lagningar och vägg. Pressa in bruket ordentligt i alla hål och fyll på så mycket att du kan släta ut.

Kanten på putsbrädan trycks in mot väggen, sedan tippar du brädan uppåt medan du drar.

5 På större ytor drar du ut bruket med putsbräda. Lägg en portion bruk på brädan, håll kanten på brädan mot väggen och dra brädan uppåt medan du trycker in hela brädan mot väggen. Dra också lite i sidled.

6 Överflödigt bruk skrapas bort med en rak bräda, men först när alla hål har fyllts igen. Lägg hellre på för mycket än för lite. Brädan ska vara så lång att den täcker hela reparationen. Dra den långsamt uppåt i sicksackrörelser.

7 Låt det nya bruket torka lite innan du jämnar till det med putsbräda. Arbeta med stora cirklande rörelser och doppa brädan i vatten med jämna mellanrum. Men inte så ofta att bruket blir vått. Arbeta tills ytan blir jämn och slät.

8 Den sista finputsningen utförs med skumplastbräda. Den mjuka beläggningen jämnar till ytan och tar bort lösa korn från bruket. Arbeta med lätt hand och för den fuktiga brädan i cirklar. Tryck inte för då kanske putsen lossnar.

Reparationer i taket

Det allra besvärligaste är att fylla igen hål i taket. Dels för att du ska arbeta med armarna över huvudet, dels för att tyngdlagen gör att bruket gärna vill släppa och hamna på golvet.

Om du har börjat med väggarna har du fått en grundläggande övning i konsten att putsa. Små reparationer kan du nu klara genom att bara trycka fast bruket på den genomfuktade ytan. När det första bruket har fått torka blir det lättare att fortsätta med mera bruk.

Du kan ha stor nytta av lite hjälpmedel, t.ex. en bit kycklingnät av finmaskigt slag. Det fästs i taket med klammer och ger fäste för putsbruket.

1 Bocka, vik och forma hönsnätet så att det kan pressas upp i hålet i taket, där det ska hålla fast bruket. Vaj ett riktigt finmaskigt nät och klipp lagom stora bitar med avbitare.

2 Det är viktigt att hönsnätet fördelas på hela den yta som ska putsas. Bocka och forma nätet så att det sitter fast ordentligt eller slå i ett par klamrar som fästpunkter.

3 Hålet sprayas med vatten när nätet sitter som det ska. Det är viktigt att vattnet hamnar överallt på den yta som ska lagas, för annars har bruket inte en chans att bli hängande.

4 Hålet fylls med bruk. Det är viktigt att du först pressar ut det mot kanterna så att nät och underlag binds ihop. Därefter fylls mitten av hålet. Om det är svårt kan du börja med en grundputsning.

5 Bruket slätas ut med fuktig skumplastbräda eller fuktig svamp när det har torkat en stund. Du måste prova dig fram för många faktorer spelar in. Bruket ska vara så fast att det sitter kvar, och så mjukt att det kan bearbetas.

TIPS

Det är en gyllene regel, att muraren varje dag tvättar av sina redskap och verktyg – så det ska du också. Tvätta och skölj i vatten så att allt bruk försvinner. Stelnat bruk tas bort mekaniskt, t.ex. med ett kasserat stämjärn. Torka av redskapen efteråt så minskas risken för rostangrepp.

Stora hål i taket

1 I större öppningar eller hål fäster du nätet med klammer eller märlor i glespanelen. Om det fortfarande finns rester av bast eller halm, så låt dessa mattor sitta kvar och fäst nätet under. Nätet ska sitta fast överallt innan du börjar.

2 Fukta området och fyll längs kanterna. Om du inte genast får bruket att fastna när du fördelar det med putsbräda, får du börja med grundputsning. Det underlättar att arbeta i flera omgångar med torktid.

En öppen färg

Det är mycket viktigt att källarväggarna kan andas när du har målat dem. Ju äldre väggarna är, desto viktigare är det eftersom det alltid tränger in lite fukt utifrån.

Färgen ska vara diffusionsöppen, och med det menas att ev. inkommande fukt ska kunna passera färgskiktet och komma in i källaren, där den ventileras bort. Är färgen tät stannar fukten i väggen där den orsakar skada.

De tre mest öppna färgtyperna är:

- Kalkfärg
- Cementfärg
- Silikatfärg

Kalkfärg är billigast men svår att arbeta med. Silikatfärg är dyrast, men lättast att arbeta med.

1 Silikatfärg rullas eller penslas på. På ytor som ej målats tidigare ska du först grunda med silikatgrundfärg. Silikatfärgen täcker inte så bra, så du får räkna med att måla minst två gånger.

2 Även taken kan med fördel målas med silikatfärg – först en grundning och sedan en eller två gånger beroende på underlaget. Silikatfärg är dyr, men är perfekt till ytor som kan utsättas för fukt och den ger en snygg, kornig yta.

TIPS

Bruna fläckar som uppstått efter en vattenskada förseglas med primer som penslas eller sprayas på, för annars syns de genom färgen. Primern ska torka innan du målar över den.

DETTA HAR ANVÄNTS

Material

- Grundputsbruk KC 10/90/350
- Finputsbruk KKh 40/60/550
- Silikatfärg

Specialverktyg

- Murspannar 10-15 l
- Kalkborste
- Murslevar
- Murarhammare
- Stålputsbräda
- Putsbrädor
- Breda spacklar
- Omrörare och stark bormaskin

Källaren har nu blivit läckert ljus och väggarna håller sig snygga och hela i många år. En del av källaren blev tvättstuga och resten ska inredas.

Datum: 15/2-2011

Faktura Nr. **01548**

PROJEKT: **Renovering av källare**

Material:		
Puttsbruk		450,00
Silikatfärg		900,00
Diverse		50,00
Lön enligt offert:		
20 tim à 450 kr		9.000,00
Vi sparade		10.500,00

Arbetskostnaden har uppskattats efter en offert från en murare. Moms ingår i alla priser.